

Тема 6. Українське мистецтво доби козацько - гетьманської держави. Українське Бароко.

Лекція №12. Архітектура українського Бароко.

План.

- 1. Козацьке бароко.*
- 2. Видатні пам'ятки архітектури українського Бароко.*

Період другої половини 17 — 18 століття називають епохою староукраїнської культури, тобто тієї, що передувала новій, створеній за останні два століття. Мистецтво тієї доби розвивається в стилі бароко, котрий проникає в усі культурні сфери і набуває свого розквіту у 18 столітті як відоме всьому світові «українське бароко». У цей період нового вигляду набуває Київ, створюється сучасний образ старого міста. Йде інтенсивне будівництво північного Лівобережжя, зокрема Чернігова. Типово барочні споруди будуються на західноукраїнських землях, особливо у Львові. Народжується українська національна архітектурна школа, що дала світові таких відомих майстрів як І. Григорович-Барський, С. Ковнір, Іван Зарудний.

Українське бароко 17 століття нерідко називають «козацьким». Це, звичайно, перебільшення, але якась частина істини в такому визначенні є, бо саме козацтво було носієм нового художнього смаку. Відомо чимало творів архітектури та живопису, створених на замовлення козацької старшини. Але козацтво не лише споживало художні цінності, виступаючи в ролі багатого замовника. Будучи насамперед величезною військовою і значною суспільно-політичною силою, воно виявилось також здатним утворити власне творче середовище й виступати на кону духовного життя народу ще й як творець самобутніх художніх цінностей. Козацькі думи, козацькі пісні, козацькі танці, козацькі літописи, ікони, козацькі собори — все це не порожні слова. За ними — величезний духовний досвід 17 — 18 століть, значну частину якого пощастило втілити у своїй художній діяльності саме козацтву. Все це залишило в культурній свідомості народу глибокий слід. А краса козацького мистецтва породила

легенду про золоте життя під булавою гетьманів, про козацьку країну, країну тихих вод і світлих зір. Церква Святого Пророка Іллі в Суботіві, споруджена коштом Богдана Хмельницького впродовж 1651–1656 рр.

Стиль бароко найвиразніше проявивсь у кам'яному будівництві. Характерно, що саме в автономній Гетьманщині і пов'язаній з нею Слобідській Україні вироблявся оригінальний варіант барокової архітектури, який називають українським, або «козацьким» бароко або мазепинським бароко. Найбільше споруд у стилі козацького бароко було збудовано за часів правління Гетьмана Івана Мазепи (1639-1709рр.) (Рисунок 4)). Позитивне значення мала побудова в Україні храмів за проектами Бартоломео Растреллі, наприклад Андріївська церква в Києві, 1766 р. (Рисунок 1)

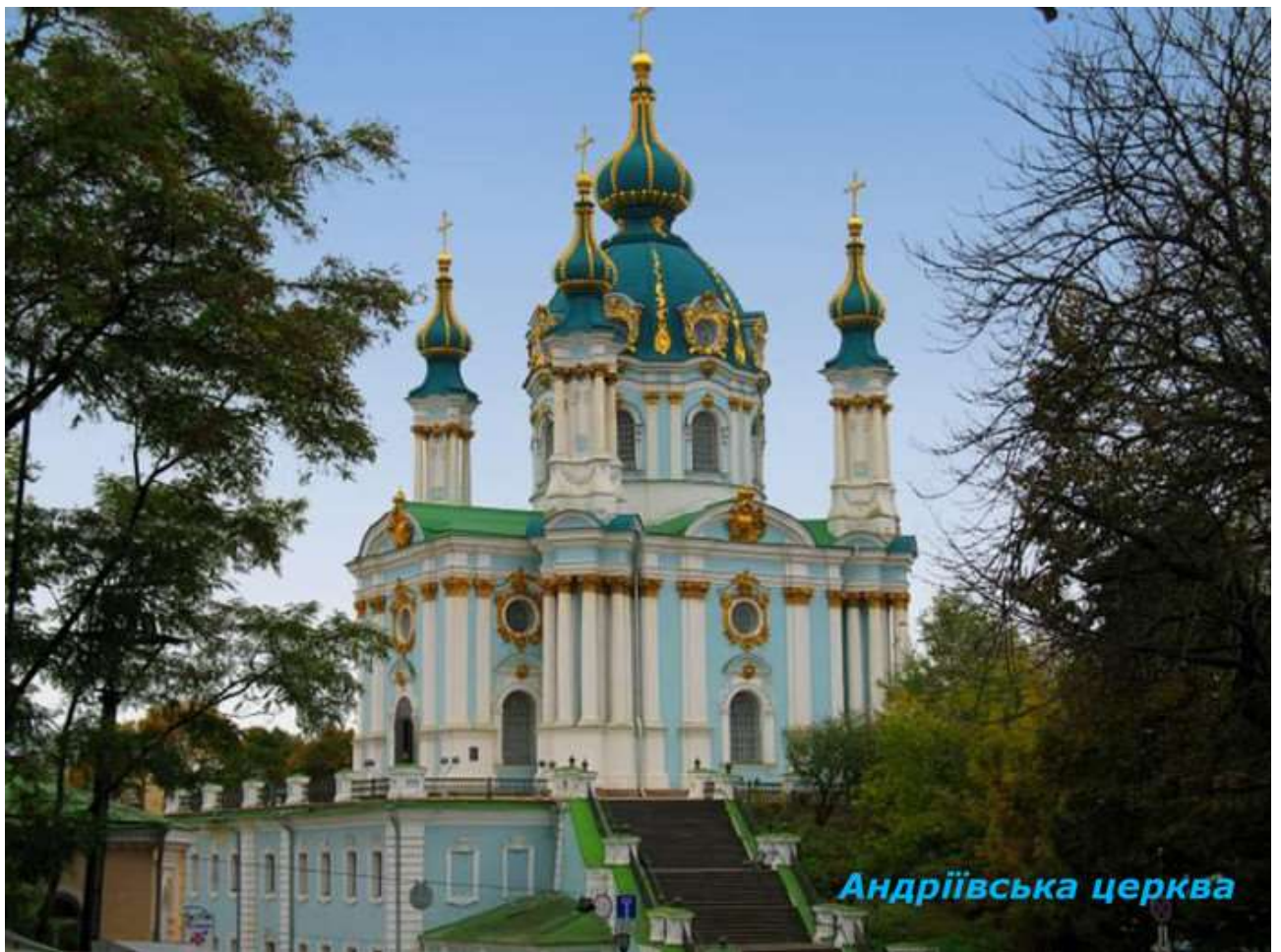

Рисунок 1 - Андріївська церква у Києві, 1766р.

Серед українських архітекторів, які працювали в Росії, найвідоміший Іван Зарудний. У кам'яних спорудах Правобережжя переважало

«загальноєвропейське» бароко, але і тут найвидатніші пам'ятки не позбавлені національної своєрідності: Успенський собор Почаївської лаври, собор св. Юра у Львові (Рисунок 2), а також собор св. Юра Києво-Видубицького монастиря, Покровський собор у Харкові, Георгіївська церква Видубицького монастиря у Києві (Рисунок 3) та ін.. Продовженням бароко став творчо запозичений у Франції стиль рококо. В ньому перебудовано Київську академію, дзвіниці Києво-Печерської Лаври, Софіївського собору, головної церкви в Почаєві.

Рисунок 2 – Собор святого Юра у Львові

«Козацький собор» древніший за саме козацтво. Першу відому п'ятиверху церкву збудував над могилою Бориса і Гліба у Вишгороді давньокиївський архітектор за наказом Ярослава Мудрого.

Такі хрещаті дерев'яні храми — типове явище в традиційному народному будівництві. Козацтво не вигадало тут нічого незвичайного, неймовірного чи небувалого. Його заслуга в тому, що цей, поширений з давніх часів, тип великої дерев'яної церкви, воно вдягло у камінь, прикрасило безліччю чудових

пластичних мотивів, вдосконалило й підняло кілька споруд такого роду на рівень найдосконаліших виявів європейського архітектурного мистецтва.

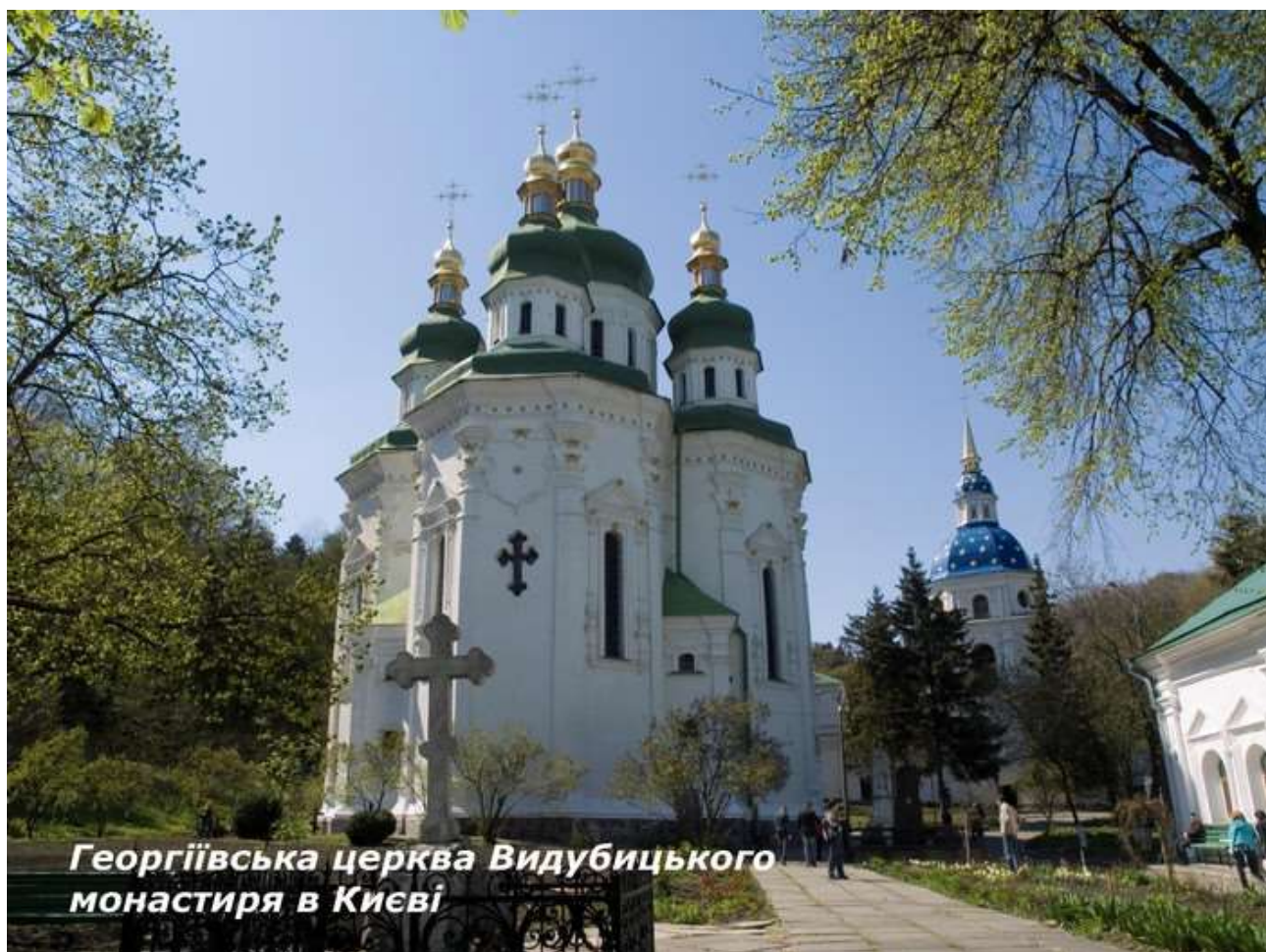

Рисунок 3 – Георгієвська церква Видубицького монастиря у Києві

Рисунок 4 – Гетьман Іван Мазепа

Перше таке кам'яне диво на Лівобережній Україні з'явилося в столиці найбільшого козацького полку в Ніжині 1668 року. З'явилося не в монастирі, а, як і належить козацькому собору, на широкій площі серед міста. Через кілька років подібна споруда з'явилася в Густинському монастирі, знаменуючи собою союз козацтва і церкви в національно-визвольній боротьбі.

Література:

1. Зотов М. В. Українська та зарубіжна культура: словник культурологічних термінів: навч. посіб. / М. В. Зотов, А.В. Клімачова, В.О. Таран . — Київ: «Центр учбової літератури», 2009. — 264 с.
2. Білик Б.І. Історія української та зарубіжної культури: навч. посіб. 2-ге вид. / Б.І. Білик. — Київ: Вища школа: Знання, 2000. — 325 с.
3. Русанівський В.М. Культура українського народу: навч. посіб. / В.М. Русанівський В.М. — Київ: Либідь, 1994. — 272 с.
4. Зязюн І. А. Культурологія. Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. / І. А. Зязюн — Київ: Знання, 2007. — 567 с.
5. Яртись А. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. / А Яртись — Львів: Світ, 2005. — 568 с.
6. Бичко А.К. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: курс лекцій: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / А.К. Бичко Київ: —Либідь, 2007. — 390.
7. Хоменко В.Я. Українська і світова культура: підручник./ В.Я. Хоменко. — Київ: Україна, 2002. — 332 с.
8. Лукань В. Г. Історія українського мистецтва: конспект курс лекцій./ В. Г. Лукань Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 192 с.
9. <https://www.slideshare.net/puzia/ss-55908657>